Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MELCHIOR WATHELET
prednesené 9. júna 2016 [1]

Spojené veci C-401/15 až C-403/15

Noémie Depesme (C-401/15),
Saïd Kerrou (C-401/15),
Adrien Kauffmann (C-402/15),
Maxime Lefort (C-403/15)
proti
Ministre de l'Enseignement supérieur et de la Recherche

[návrhy na začatie prejudiciálneho konania, ktoré podal Cour administrative (Luxembourg) (Odvolací správny súd, Luxembursko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Voľný pohyb osôb — Rovnosť zaobchádzania — Sociálne výhody — Nariadenie (EÚ) č. 492/2011 — Článok 7 ods. 2 — Finančná podpora na vysokoškolské štúdium — Podmienka — Diskriminácia — Príbuzenský vzťah — Pojem ‚dieťa' — Nevlastný rodič"

I – Úvod

1. Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú výkladu článku 45 ZFEÚ a článku 7 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie [2].

2. Tieto návrhy boli podané v rámci troch sporov, ktorých účastníkmi sú na jednej strane pani Noémie Depesme a páni Saïd Kerrou, Adrein Kauffmann a Maxime Lefort a na druhej strane ministre de l'Enseignement supérieur et de la Recherche (minister pre vysokoškolské vzdelávanie a výskum, ďalej len „minister") vo veci odmietnutia poskytnutia štátnej finančnej podpory na vysokoškolské štúdium na akademický rok 2013/2014.

3. Tieto návrhy patria do kontextu zmien, ktorými prešla luxemburská právna úprava v nadväznosti na rozsudok z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411).

1 — Jazyk prednesu: francúzština.
2 — Ú. v. EÚ L 141, 2011, s. 1.

4. Súdny dvor má na základe položenej otázky určiť, či pojem „dieťa“ migrujúceho pracovníka, uvedený v novom článku 2a loi du 22 juin 2000 concernant l'aide financière de l'État pour études supérieures, telle que modifiée par de la loi du 19 juillet 2013 (zákon z 22. júna 2000 o štátnej finančnej podpore na vysokoškolské štúdium, zmenený a doplnený zákonom z 19. júla 2013, *Mémorial* A 2013, s. 3214) prijatom v nadväznosti na rozsudok z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411), zahŕňa tiež nevlastné deti tohto pracovníka. [3]

5. V rámci týchto návrhov sa musia pojmy „nevlastný syn“, „nevlastná dcéra“ alebo „nevlastné deti“ chápať tak, že sa týkajú vzťahu medzi dieťaťom a osobou, s ktorou je ich otec alebo matka v manželskom vzťahu alebo s ktorou uzavrela registrované partnerstvo rovnocenné s manželstvom.

II – **Právny rámec**

A – *Právo Únie*

1. Nariadenie č. 492/2011

6. Článok 7 tohto nariadenia stanovuje:

„1. S pracovníkom, ktorý je štátnym príslušníkom členského štátu, sa na území iného členského štátu nesmie z dôvodu jeho štátnej príslušnosti zaobchádzať inak ako s vlastnými pracovníkmi, pokiaľ ide o podmienky zamestnania a pracovné podmienky, najmä odmeňovanie, prepustenie, a ak by sa stal nezamestnaným, opätovné začlenenie do práce alebo zamestnania.

2. Takýto pracovník požíva rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní pracovníci.

…“

2. Smernica 2004/38/ES

7. Pojem „rodinný príslušník“ občana Únie je definovaný v článku 2 bode 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS [4]. Podľa tohto ustanovenia je rodinným príslušníkom:

„a) manželský partner;

b) partner, s ktorým občan Únie uzavrel registrované partnerstvo na základe legislatívy členského štátu, ak legislatíva hostiteľského členského štátu považuje registrované partnerstvá za rovnocenné s manželstvom, a v súlade s podmienkami stanovenými v príslušnej legislatíve hostiteľského členského štátu;

3 — Uvádzam, že táto právna úprava je predmetom iného návrhu na začatie prejudiciálneho konania vo veci Bragança Linares Verruga a i., ktorý je momentálne prejedávaný Súdnym dvorom a v rámci ktorého som predniesol moje návrhy 2. júna 2016 (C-238/15, ECLI:EU:C:2016:389). Táto druhá vec sa podstatnejšie a priamejšie týka súladu podmienky, ktorú si zvolil luxemburský normotvorca, keď podmienil poskytnutie štátnej finančnej podpory na vysokoškolské štúdium minimálnou dobou zamestnania v Luxembursku, s právom Únie. Po ukončení mojej analýzy som Súdnemu dvoru navrhol, aby rozhodol, že článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 bráni takej právnej úprave členského štátu, akou je luxemburský zákon.

4 — Ú. v. EÚ L 158, 2004, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46.

c) priami potomkovia, ktorí sú mladší ako 21 rokov, alebo sú nezaopatrenými osobami a takéto osoby manželského partnera alebo partnera, ako je definovaný v bode b);

d) závislí priami príbuzní po vzostupnej línii a takéto osoby manželského partnera alebo partnera, ako je definovaný v bode b)“.

B – *Luxemburské právo*

8. Článok 2 zákona z 22. júna 2000 o štátnej finančnej podpore na vysokoškolské štúdium, zmenený a doplnený zákonom z 26. júla 2010 (*Mémorial* A 2010, s. 2040, ďalej len „zákon z 22. júna 2000“), stanovoval:

„Príjemcovia finančnej podpory Príjemcami štátnej finančnej podpory na vysokoškolské štúdium môžu byť študenti prijatí na absolvovanie vysokoškolského štúdia, ktorí spĺňajú jednu z nasledujúcich podmienok:

a) sú luxemburskými štátnymi príslušníkmi alebo rodinnými príslušníkmi luxemburských štátnych príslušníkov a majú bydlisko v Luxemburskom veľkovojvodstve alebo

b) sú štátnymi príslušníkmi iného členského štátu Európskej únie, iných štátov, ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o Európskom hospodárskom priestore [z 2. mája 1992, Ú. v. ES L 1, 1994, s. 3] alebo Švajčiarskej konfederácie a podľa kapitoly 2 zákona z 29. augusta 2008 o voľnom pohybe osôb a imigrácii v znení neskorších predpisov sa zdržiavajú v Luxemburskom veľkovojvodstve ako zamestnanci, samostatne zárobkovo činné osoby, osoby, ktoré si zachovávajú tento štatút, alebo ako rodinní príslušníci jednej z kategórií osôb uvedených vyššie, alebo tu získali právo na trvalý pobyt… …“

9. V nadväznosti na rozsudok z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411), článok 1 bod 1 zákona z 19. júla 2013 (*Mémorial* A 2013, s. 3214) vložil do zákona z 22. júna 2000 článok 2a s týmto znením:

„Študent, ktorý nemá bydlisko v Luxemburskom veľkovojvodstve, má takisto nárok na finančnú podporu na vysokoškolské štúdium za podmienky, že je dieťaťom zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby, ktorá je luxemburským štátnym príslušníkom alebo príslušníkom Európskej únie alebo iného štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore, alebo Švajčiarskej konfederácie a ktorý bol v čase, keď študent podal žiadosť o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium, zamestnaný alebo vykonával svoju pracovnú činnosť v Luxembursku nepretržite minimálne päť rokov. Pracovný čas zamestnania v Luxembursku musí predstavovať aspoň polovicu obvyklej dĺžky pracovného času uplatniteľného v podniku na základe zákona alebo prípadne platnej kolektívnej dohody. Samostatne zárobkovo činná osoba musí v Luxemburskom veľkovojvodstve nepretržite platiť povinné príspevky na sociálne zabezpečenie na základe článku 1 ods. 4 Code de la sécurité sociale [Zákonník sociálneho zabezpečenia] počas piatich rokov predchádzajúcich podaniu žiadosti o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium.“

10. Zákon z 22. júna 2000, zmenený a doplnený zákonom z 19. júna 2013 (ďalej len „zákon z 22. júna 2000 v znení zmien a doplnení“), bol však zakrátko zrušený zákonom z 24. júla 2014 o štátnej finančnej podpore na vysokoškolské štúdium (*Mémorial* A 2014, s. 2188).

11. Článok 3 tohto posledného uvedeného zákona odvtedy stanovuje:

„Príjemcami štátnej finančnej podpory na vysokoškolské štúdium môžu byť študenti a žiaci definovaní v článku 2, ďalej označovaní pojmom ‚študent', ktorí spĺňajú jednu z nasledujúcich podmienok:

…

5. pokiaľ ide o študentov, ktorí nie sú rezidentmi v Luxemburskom veľkovojvodstve:

   a) sú pracovníkmi, ktorí sú luxemburskými štátnymi príslušníkmi, alebo občanmi Európskej únie alebo iného štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore, alebo Švajčiarskej konfederácie, a ktorí v čase podania svojej žiadosti o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium boli zamestnaní alebo vykonávali svoju pracovnú činnosť v Luxemburskom veľkovojvodstve; alebo

   b) sú deťmi pracovníka, ktorý je luxemburským štátnym príslušníkom alebo občanom Európskej únie alebo iného štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarskej konfederácie, a ktorý v čase podania žiadosti o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium študentom bol zamestnaný alebo vykonával svoju pracovnú činnosť v Luxemburskom veľkovojvodstve, a to za podmienky, že tento pracovník naďalej prispieva na výživu študenta a že v čase podania žiadosti o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium študentom bol tento pracovník zamestnaný alebo vykonával svoju pracovnú činnosť v Luxemburskom veľkovojvodstve počas obdobia minimálne piatich rokov v rámci referenčného obdobia siedmich rokov, ktoré sa ráta spätne od dátumu podania žiadosti o poskytnutie finančnej podpory na vysokoškolské štúdium, alebo že na základe výnimky z uvedeného pravidla osoba, ktorá si zachovala postavenie pracovníka, spĺňa vyššie stanovené kritérium piatich rokov v rámci siedmich rokov v čase ukončenia pracovnej činnosti."

III – **Skutkové okolnosti sporu vo veci samej**

12. Pani Depesme je nevlastnou dcérou pána Kerroua, cezhraničného pracovníka v Luxemburskom veľkovojvodstve. Bývajú v Mont-Saint-Martin v Lotrinsku (Francúzsko), v blízkosti hraníc s veľkovojvodstvom. Pani Depesme požiadala luxemburský štát o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium s cieľom zapísať sa do prvého ročníka medicíny na Univerzité de Lorraine v Nancy (Francúzsko).

13. Pán Kauffmann je nevlastným synom pána Patricka Kiefera, ktorý je tiež cezhraničným pracovníkom v Luxemburskom veľkovojvodstve. Bývajú v Marly Freskaty (Francúzsko), v pohraničnom regióne Lotrinska. Pán Kauffmann požiadal luxemburský štát o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium na účely svojho štúdia práva a ekonómie na Univerzité de Lorraine v Nancy.

14. Pán Maxime Lefort je nevlastným synom pána Terwoigne, ktorý je tiež cezhraničným pracovníkom v Luxemburskom veľkovojvodstve. Pán Terwoigne sa zosobášil s matkou pána Leforta po smrti jej manžela. Bývajú vo Vance (Belgicko), v provincii Luxembourg v pohraničí s Luxemburským veľkovojvodstvom. Pán Lefort požiadal luxemburský štát o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium na účely svojho štúdia sociológie a antropológie na Université catholique de Louvain v Louvain-la-Neuve (Belgicko).

15. Podľa zákona z 22. júna 2000 v znení zmien a doplnení, uplatniteľného na skutkové okolnosti veci samej, sa žiadané finančné podpory poskytujú študentom, ktorí nebývajú na luxemburskom území, na jednej strane pod podmienkou, že príjemca podpory je dieťaťom pracovníka alebo samostatne zárobkovo činnej osoby, ktorá je luxemburským štátnym príslušníkom alebo štátnym príslušníkom Európskej únie, a že na druhej strane tento pracovník bol v čase podania žiadosti zamestnaný alebo vykonával svoju pracovnú činnosť v Luxembursku nepretržite počas minimálnej doby piatich rokov.

16. Listami z 26. septembra, 17. októbra a 12. novembra 2013 minister odmietol vyhovieť žiadostiam pani Depesme a pánov Kauffmanna a Leforta z dôvodu, že nespĺňajú podmienky stanovené zákonom z 22. júna 2000 v znení zmien a doplnení. Podľa rozhodnutí vnútroštátneho súdu sa minister domnieval, že pani Depesme a páni Kauffamnn a Lefort nemohli byť kvalifikovaní ako „deti“ cezhraničného pracovníka, keďže iba ich nevlastní otcovia pracovali v Luxembursku.

17. Dňa 20. decembra 2013 podala pani Depesme žalobu na Tribunal administratif de Luxembourg (Správny súd, Luxembursko), navrhujúc zrušenie rozhodnutia o zamietnutí, ktoré sa jej týka. Jej nevlastný otec pán Kerrou vyhlásil, že dobrovoľne vstupuje do konania ako vedľajší účastník. Dňa 20. januára 2014 a 25. apríla 2014 podali páni Lefort a Kauffmann obdobné žaloby proti rozhodnutiam o zamietnutí, ktoré sa ich týkajú.

18. Rozhodnutiami z 15. januára 2015 Tribunal administratif de Luxembourg (Správny súd, Luxembursko) vyhlásil žaloby pani Depesme a pánov Kauffmanna a Leforta za prípustné, ale nedôvodné. Pani Depesme a páni Kerrou, Kauffmann a Lefort napadli tieto rozhodnutia na súde, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

19. Pani Depesme a pán Kerrou pred týmto súdom najmä uvádzajú, že pán Kerrou, ktorý je štrnásť rokov cezhraničným pracovníkom v Luxembursku, sa 24. mája 2006 zosobášil s pani Depesme. Odvtedy žijú všetci traja v spoločnej domácnosti a pán Kerrou prispieva na výživu dieťaťa svojej manželky, a to aj pokiaľ ide o výdavky na vysokoškolské štúdium. Okrem toho pred začatím jeho vysokoškolského štúdia poberal na toto dieťa luxemburské rodinné prídavky.

20. Pán Kauffmann uvádza, že jeho rodičia žijú oddelene od roku 2003 a od 20. júna 2005 sú rozvedení. Výlučná osobná starostlivosť o deti bola priznaná jeho matke. Tá sa 10. marca 2007 zosobášila s pánom Kieferom. Od toho času žili všetci traja v jednej domácnosti. Pán Kiefer prispieval na jeho výživu a výchovu. Poberal tiež luxemburské rodinné prídavky na pána Kaffmanna.

21. Napokon, pán Lefort uvádza, že jeho otec zomrel. Jeho matka sa znovu vydala za pána Terwoignea, ktorý je viac než päť rokov cezhraničným pracovníkom v Luxembursku. Od tej doby žije so svojou matkou a svojím nevlastným otcom pánom Terwoigneom, ktorý v plnom rozsahu prispieva na zabezpečenie finančných výdavkov domácnosti. Prispieva tiež na výdavky na vysokoškolské štúdium pána Leforta.

22. Luxemburský štát v odpovedi na tieto skutkové tvrdenia uvádza, že pani Depesme a páni Kauffmann a Lefort nie sú „z právneho hľadiska“ deťmi svojich nevlastných otcov.

23. Cour administrative (Luxembourg) (Odvolací správny súd, Luxembursko) vo svojich rozhodnutiach zdôrazňuje, že článok 2a zákona z 22. júna 2000 v znení zmien a doplnení je dôsledkom rozsudku z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411). Podľa vnútroštátneho súdu sa sporný bod v sporoch, ktoré mu boli predložené, netýka podmienok poskytovania podpory stanovených novým zákonom, ale samotného pojmu „dieťa“, ktorý tento zákon používa a na ktorý odkazoval vyššie citovaný rozsudok Súdneho dvora. Príbuzenský vzťah však možno zvažovať tak z hľadiska právneho, ako ekonomického.

24. Za týchto podmienok Cour administrative (Odvolací správny súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku.

IV – **Návrhy na začatie prejudiciálneho konania a konanie pred Súdnym dvorom**

25. Tromi rozhodnutiami z 22. júla 2015, ktoré boli Súdnemu dvoru doručené 24. júla 2015, Cour administrative (Odvolací správny súd) položil Súdnemu dvoru podľa článku 267 ZFEÚ tri prejudiciálne otázky rovnakého znenia, s výnimkou jediného rozdielu.

26. Vo veci C-403/15 totiž vnútroštátny súd dodal k ustanoveniam práva Únie, uvádzaným v ďalších dvoch veciach, článok 33 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“), prípadne v spojení s jej článkom 7.

27. Položená otázka má vo svojej najširšej formulácii takéto znenie:

„S cieľom účelne splniť požiadavky zákazu diskriminácie s ohľadom na ustanovenia článku 7 ods. 2 nariadenia [č. 492/2011] spolu s článkom 45 ods. 2 ZFEÚ, v rámci ohraničenom článkom 33 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie, prípadne spolu s jej článkom 7, v rámci zohľadnenia skutočnej úrovne väzby študenta nerezidenta, ktorý je žiadateľom o finančnú podporu na vysokoškolské štúdium, so spoločnosťou a trhom práce Luxemburska ako členského štátu, v ktorom bol cezhraničný pracovník zamestnaný alebo vykonával svoju činnosť za podmienok uvedených v článku 2a zákona [z 22. júna 2000 v znení zmien a doplnení] v priamej nadväznosti na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 20. júna 2013 [Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411)],

— má sa podmienka, aby bol tento študent „dieťaťom“ uvedeného cezhraničného pracovníka, považovať za rovnocennú s podmienkou, aby bol „potomkom v priamom rade a v prvom stupni, ktorého príbuzenstvo je právne preukázané vo vzťahu k jeho predkovi“, pričom sa kladie dôraz na preukázaný príbuzenský vzťah medzi študentom a cezhraničným pracovníkom, o ktorom sa predpokladá, že tvorí základ uvedenej väzby, alebo

— má sa klásť dôraz na skutočnosť, že cezhraničný pracovník „naďalej zabezpečuje výživu študenta“ bez toho, aby musel existovať právny príbuzenský vzťah medzi ním a študentom, najmä ak sa zistí dostatočný vzťah vo forme životného spoločenstva, ktorý môže existovať medzi ním a jedným z rodičov študenta, vo vzťahu ku ktorému je príbuzenský vzťah právne preukázaný?

Z tohto druhého hľadiska, musí úplne dobrovoľný príspevok cezhraničného pracovníka v prípade, ak nie je výlučný, ale súbežný s príspevkom rodiča alebo rodičov, ktorí majú so študentom právny príbuzenský vzťah, a preto majú voči nemu v zásade zákonnú vyživovaciu povinnosť, zodpovedať určitým kritériám stálosti?“

28. Písomné pripomienky predložili pani Depesme, páni Kerrou, Kauffmann a Lefort, luxemburská vláda, ako aj Európska komisia. Po skončení písomnej časti konania Súdny dvor v súlade s článkom 76 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora konštatoval, že má dostatok informácií na rozhodnutie bez pojednávania.

V – **Analýza**

A – *Úvodné poznámky k rozsudku Giersch a i. a k uplatniteľnému nariadeniu*

1. Rozsudok Giersch a i.

29. Vnútroštátny súd niekoľkokrát zdôrazňuje súvislosť, ktorá existuje medzi rozsudkom z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411), a zmenou zákona o štátnej finančnej podpore na vysokoškolské štúdium. Táto súvislosť je výslovne potvrdená v dôvodovej správe k návrhu zákona č. 6585, na základe ktorého bol prijatý zákon z 19. júla 2013. [5]

30. Pokiaľ ide o problém, ktorý je v centre sporov vo veci samej, je pravda, že samotný Súdny dvor v bode 39 svojho rozsudku z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411) pripomenul ustálenú judikatúru, podľa ktorej „financovanie štúdií, ktoré členský štát priznal deťom pracovníkov, predstavuje pre migrujúceho pracovníka sociálnu výhodu v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia [Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva [6], v znení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 [7]]“ [8].

31. Je tiež potvrdené, že rodinní príslušníci migrujúceho pracovníka nepriamo požívajú výhodu rovnosti zaobchádzania, ktorú tomuto pracovníkovi priznáva článok 7 ods. 2, a že „keďže priznanie financovania štúdia *dieťaťu* migrujúceho pracovníka predstavuje pre migrujúceho pracovníka sociálnu výhodu, môže sa dieťa samo na toto ustanovenie odvolávať na účely získania tohto financovania, ak je toto financovanie podľa vnútroštátneho práva priznané priamo študentovi“ [9].

2. Uplatniteľné nariadenie

32. Vnútroštátny súd sa vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania zameriava na výklad článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011. Súdny dvor však v rozsudku z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411), odkazuje na nariadenie č. 1612/68.

33. Tento rozdiel však nemá žiaden vplyv na relevantnosť rozsudku pre konanie vo veciach samých. Hoci bolo nariadenie č. 1612/68 zrušené a nahradené nariadením č. 492/2011 s účinnosťou od 15. júna 2011, článok 7 je aj tak v oboch nariadeniach v každom ohľade rovnaký. [10]

B – *O prejudiciálnej otázke*

34. Na účely užitočného odpovedania vnútroštátnemu súdu treba najprv vyložiť pojem „dieťa“ migrujúceho pracovníka.

5 — Podľa samotného znenia dôvodovej správy bolo účelom zmeny režimu finančných podpôr luxemburského štátu na vysokoškolské štúdium len „vyvodiť dôsledky“ z rozsudku z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411). Pozri návrh zákona č. 6585, ktorým sa mení a dopĺňa zákon z 22. júna 2000 o štátnej finančnej podpore na vysokoškolské štúdium [dokument 6585 z 5. júla 2013, s. 2, dostupný na internetovej stránke Chambre des députés du Grand-Duché de Luxembourg (Poslanecká snemovňa Luxemburského veľkovojvodstva) na tejto adrese: http://www.chd.lu/wps/portal/public/RoleEtendu?action=doDocpaDetails&id=6585#].

6 — Ú. v. ES L 257, 1968, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15.

7 — Ú. v. EÚ L 158, 2004, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46.

8 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

9 — Rozsudok z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411, bod 40). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

10 — Okrem toho podľa článku 41 druhého odseku nariadenia č. 492/2011 sa odkazy na nariadenie č. 1612/68 považujú za odkazy na nariadenie č. 492/2011.

35. Vzťahuje sa tento pojem, tak ako je uvedený v judikatúre Súdneho dvora týkajúcej sa článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 (teraz článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011), výlučne na právny príbuzenský vzťah, alebo zahŕňa tiež „nevlastné deti“ pracovníka, teda deti jeho manžela/manželky, bez toho, aby medzi nimi musel byť nevyhnutne právny vzťah?

36. Len za predpokladu pridŕžania sa druhého výkladu – čo je môj názor – sa treba ďalej pýtať na prípadnú požiadavku určitého prispievania cezhraničného pracovníka na výživu dieťaťa.

1. O pojme „dieťa“ migrujúceho pracovníka

37. Výklad Súdneho dvora môže byť vedený dvoma zisteniami.

38. Na jednej strane sa v ustálenej judikatúre uvádza, že financovanie štúdií, ktoré členský štát priznáva deťom pracovníkov, predstavuje pre migrujúceho pracovníka sociálnu výhodu v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68, pokiaľ tento pracovník naďalej prispieva na zaopatrenie dieťaťa.[11] Jeho rodinní príslušníci boli okrem toho uznaní za nepriamych požívateľov výhody rovnosti zaobchádzania stanovenej v tomto článku.[12]

39. Na druhej strane podľa článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1612/68 manželka/manžel pracovníka, ktorý je štátnym príslušníkom jedného členského štátu, „a ich potomkovia, ak majú menej ako 21 rokov alebo sú závislými osobami“, majú bez ohľadu na svoju štátnu príslušnosť právo usadiť sa s ním na území iného členského štátu.

40. Súdny dvor však vyložil toto „právo usadiť sa s migrujúcim pracovníkom, ktoré majú ‚jeho manželka/jej manžel a ich potomkovia, ak majú menej ako 21 rokov alebo sú závislými osobami‘, v tom zmysle, že toto právo požívajú ako potomkovia tohto pracovníka, tak aj *potomkovia jeho manželky/manžela*. Zužujúci výklad tohto ustanovenia v tom zmysle, že len spoločné deti migrujúceho pracovníka a jeho manželky majú právo usadiť sa s nimi, by totižto bol v rozpore s cieľom [integrácie rodinných príslušníkov migrujúceho pracovníka] nariadenia č. 1612/68“[13].

41. Iste, zmenou nariadenia č. 1612/68 smernicou 2004/38 bol článok 10 nariadenia č. 1612/68 zrušený.[14] Treba však konštatovať, že na jednej strane toto ustanovenie bolo prevzaté v prospech všetkých občanov Únie v článku 2 smernice 2004/38 a že na druhej strane normotvorca Únie spresnil formálnu definíciu pojmu „potomok“ so zachovaním širokého výkladu podľa Súdneho dvora.

42. Podľa článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38 sa totiž za rodinných príslušníkov občana Únie považujú „priami potomkovia, ktorí sú mladší ako 21 rokov, alebo sú nezaopatrenými osobami a *takéto osoby manželského partnera alebo partnera*“[15].

43. Keďže rozsudok z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411), sa týka nariadenia č. 1612/68 a keďže bol vydaný po prijatí smernice 2004/38, nepopierateľne sa zaraďuje, ako aj pojem „dieťa“, ktorý je v ňom použitý, do tohto vývoja judikatúry a legislatívy.

11 — Pozri v tomto zmysle rozsudky z 26. februára 1992, Bernini (C-3/90, EU:C:1992:89, bod 29); z 8. júna 1999, Meeusen (C-337/97, EU:C:1999:284, bod 19), ako aj zo 14. júna 2012, Komisia/Holandsko (C-542/09, EU:C:2012:346, bod 35).

12 — Pozri v tomto zmysle rozsudky z 26. februára 1992, Bernini (C-3/90, EU:C:1992:89, body 26 a 29), a zo 14. júna 2012, Komisia/Holandsko (C-542/09, EU:C:2012:346, bod 48). Pozri tiež, ale v súvislosti so zárukou zabezpečujúcou životné minimum, rozsudok z 18. júna 1985, Lebon (316/85, EU:C:1987:302, bod 12).

13 — Rozsudok zo 17. septembra 2002, Baumbast a R (C-413/99, EU:C:2002:493, bod 57). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

14 — Pozri článok 38 smernice 2004/38.

15 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát. Uvádzam, že podobná definícia „rodiny“ je tiež použitá v článku 4 smernice Rady 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny (Ú. v. EÚ L 251, 2003, s. 12; Mim. vyd. 19/006, s. 224).

44. Luxemburská vláda však voči tomuto kontextuálnemu a historickému výkladu namieta prísnym oddelením rámcov pôsobností nariadenia č. 492/2011 a smernice 2004/38. Uvedená smernica sa týka iba práva občanov Únie a ich rodinných príslušníkov slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov, a nie práva cezhraničných pracovníkov požívať rovnaké sociálne výhody ako vnútroštátni pracovníci, stanoveného v článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011. [16]

45. Podľa tejto vlády odkaz na definíciu „rodinného príslušníka“ smernice 2004/38 preto nie je relevantný na posúdenie zásady zákazu diskriminácie pracovníkov v rámci nariadenia č. 492/2011. [17]

46. Nesúhlasím s týmto názorom, ktorý prísne rozlišuje medzi pôsobnosťami týchto dvoch právnych noriem a podľa ktorého rodina občana Únie nie je nevyhnutne tá istá ako rodina občana Únie, pokiaľ je posudzovaný v postavení „pracovníka“.

47. Nielenže neberie do úvahy vývoj legislatívy Európskej únie, ktorý som vyššie opísal, ale vedie okrem toho k situáciám, ktoré nemožno odôvodniť.

48. Treba totiž pripomenúť, že širokú definíciu pojmu „potomkovia mladší ako 21 rokov alebo […] nezaopatrené osoby“ podal Súdny dvor v rámci veci, v ktorej bolo sporné právo „detí štátneho príslušníka členského štátu, ktorý je alebo bol zamestnaný na území iného členského štátu, [byť prijaté do školy] za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu, ak tieto deti majú bydlisko na jeho území“ [18].

49. Toto právo, ktoré bolo vtedy zakotvené v článku 12 nariadenia č. 1612/68, je stále rovnakým spôsobom zakotvené v nariadení č. 492/2011 [19]. Skutočnosť, že toto ustanovenie Súdny dvor nevykladal odlišne po vydaní rozsudku zo 17. septembra 2002, Baumbast a R (C-413/99, EU:C:2002:493), konkrétne znamená, že tak potomkovia migrujúceho pracovníka, ako aj potomkovia jeho manželky/manžela majú právo byť prijatí do školského systému hostiteľského členského štátu podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011.

50. Ak by mal Súdny dvor súhlasiť s tvrdením luxemburskej vlády, znamenalo by to, že pojem „dieťa“ by bol vykladaný široko v rámci práva na vzdelávanie (článok 10 nariadenia č. 492/2011), ale reštriktívnym spôsobom, pokiaľ ide o poskytnutie rovnakých sociálnych a daňových výhod ako vlastným pracovníkom (článok 7 nariadenia č. 492/2011), vrátane výhod týkajúcich sa financovania štúdií.

51. Takéto odlišné chápanie pojmu dieťa pri uplatňovaní toho istého nariadenia nemôže byť samozrejme odôvodnené.

52. Okrem toho samotný normotvorca Únie nedávno potvrdil jednotnú povahu pojmu „rodinný príslušník“ podľa toho, či je chápaný z hľadiska pracovníka, alebo zo širšieho hľadiska občianstva Únie.

53. Podľa odôvodnenia č. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/54/EÚ zo 16. apríla 2014 o opatreniach na uľahčenie výkonu práv udelených pracovníkom v súvislosti so slobodou pohybu pracovníkov [20], „voľný pohyb pracovníkov je základnou slobodou občanov Únie a jedným z pilierov vnútorného trhu v Únii zakotvenom v článku 45 [ZFEÚ]. Jeho implementácia je ďalej rozvinutá

16 — Pozri písomné pripomienky luxemburskej vlády (bod 23).

17 — Pozri písomné pripomienky luxemburskej vlády (bod 22).

18 — Článok 12 nariadenia č. 1612/68. Pozri rozsudok zo 17. septembra 2002, Baumbast a R (C-413/99, EU:C:2002:493).

19 — Článok 10 nariadenia č. 492/2011.

20 — Ú. v. EÚ L 128, 2014, s. 8.

v práve Únie, ktorého cieľom je zaručiť úplný výkon práv udelených občanom Únie a ich rodinným príslušníkom. *‚Ich rodinní príslušníci' by sa mali chápať v zmysle vymedzenia uvedeného v článku 2 bode 2 smernice [2004/38], ktorá sa uplatňuje aj na rodinných príslušníkov cezhraničných pracovníkov*“ [21].

54. Podľa článku 2 ods. 2 tejto smernice je jej rozsah pôsobnosti *totožný* s rozsahom pôsobnosti nariadenia č. 492/2011. Článok 1 smernice 2014/54 okrem toho spresňuje, že jej cieľom je „uľahčenie jednotného uplatňovania a praktického presadzovania práv udelených v článku 45 [ZFEÚ] a v článkoch 1 až 10 nariadenia č. 492/2011“.

55. Smernica 2014/54, ktorá nadobudla účinnosť od 20. mája 2014, sa mi preto zdá plne uplatniteľná vo veciach samých v rozsahu, v akom vo svojom článku 3 ods. 1 ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby pracovníci a ich rodinní príslušníci, ktorí „sa cítia poškodení v dôsledku neuplatnenia zásady rovnakého zaobchádzania na nich“, mohli využiť súdne postupy na účely presadzovania plnenia povinností podľa článku 45 ZFEÚ a článkov 1 až 10 nariadenia č. 492/2011.

56. Je ešte potrebné pripomenúť, že povinnosť členského štátu vyplývajúca z určitej smernice na dosiahnutie výsledku stanoveného touto smernicou, ako aj jeho povinnosť prijať všetky potrebné opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy na zabezpečenie plnenia tejto povinnosti sa vzťahujú na všetky orgány členských štátov vrátane súdnych orgánov v rozsahu ich právomocí? [22] Konkrétne to znamená, že „pri uplatňovaní vnútroštátneho práva je vnútroštátny súd, ktorý je povolaný na jeho výklad, povinný bez ohľadu na to, či ide o predpisy vydané *pred* prijatím smernice, alebo po ňom, v čo najväčšej možnej miere vykladať toto právo v zmysle znenia a účelu smernice, aby sa tak dosiahol cieľ, ktorý smernica sleduje, a prispôsobiť sa tak článku [288 tretiemu odseku ZFEÚ]“ [23].

57. Za týchto podmienok smernica 2014/54 potvrdzuje, že pojem „dieťa“, ktoré by mohlo mať nepriamo prospech zo zásady rovnosti zakotvenej v článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 [24], treba naozaj vykladať s ohľadom na pojem „rodinný príslušník“, tak ako je definovaný judikatúrou Súdneho dvora v súvislosti s nariadením č. 1612/1968 a následne prevzatý článkom 2 smernice 2004/38.

58. Okrem toho je tento výklad v súlade s výkladom „rodinného života“, tak ako je chránený článkom 7 Charty a článkom 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950. Európsky súd pre ľudské práva sa totiž postupne odklonil najmä od kritéria týkajúceho sa „príbuzenského vzťahu“, aby uznal možnosť „*de facto* rodinných vzťahov“ [25]. Podľa článku 52 ods. 3 Charty však práva, ktoré obsahuje a ktoré zodpovedajú právam zaručeným v uvedenom dohovore, musia mať rovnaký zmysel a rozsah.

59. Jeden príklad napokon preukáže irelevantný charakter čisto právnej definície príbuzenského vzťahu v rámci článku 7 nariadenia č. 492/2011 a sociálnych a daňových výhod.

21 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

22 — Pozri v tomto zmysle, na pripomenutie nedávnej ustálenej judikatúry, rozsudok z 19. apríla 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278, bod 30 a citovanú judikatúru).

23 — Pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. novembra 1990, Marleasing (C-106/89, EU:C:1990:395, bod 8). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

24 — Pri analýze judikatúry Súdneho dvora a ustanovení sekundárneho práva, ktoré používajú pojem „rodina“, Stein, T., prichádza k rovnakému záveru. Podľa neho pojem rodina v práve Únie vychádza z koncepcie rodiny založenej na manželskom vzťahu zahrnujúcom registrované partnerstvá, ale ide ďalej než tradičný pojem užšej rodiny, zahrnujúc doň závislých príslušníkov rodiny (STEIN, T.: „The notion of the term of family on european level with a focus on the case law of the European Court of Human Rights and the European Court of Justice“. In: VERBEKE, A., SCHERPE, J.-M., DECLERCK, Ch., HELMS, T., a SENAEVE, P. (vyd.): *Confronting the frontiers of family and succession law: liber amicorum Walter Pintens*, zv. 2, Cambridge/Anvers, Portland/Intersentia, 2012, s. 1375 až 1392, osobitne s. 1391.)

25 — Pozri v tomto zmysle rozsudok ESĽP z 22. apríla 1997, X, Y a Z v. Spojené kráľovstvo, ECLI:CE:ECHR:1997:0422JUD002183093.

60. Predstavme si rodinu s tromi deťmi. Prvé dieťa malo iba niekoľko mesiacov, keď pri dopravnej nehode prišlo o otca. Keď malo tri roky, jeho matka sa zoznámila s mužom, rozvedeným otcom dvojročného dieťaťa, ktoré mal vo výlučnej starostlivosti. Tretie dieťa sa narodilo v tomto novom zväzku. Rodina žije v Belgicku, niekoľko kilometrov od Luxemburského veľkovojvodstva, v ktorom matka pracuje viac než desať rokov.

61. Ak by sa mal za týchto podmienok pojem „dieťa“, použitý v článku 2a zákona z 22. júna 2000 v znení zmien a doplnení, chápať vo svojom úzkom význame, znamenalo by to, že matka by mohla získať finančnú podporu od luxemburského štátu na vysokoškolské štúdium pre svoje vlastné dieťa a pre spoločné dieťa páru. Naproti tomu, dieťa jej manžela, ktoré od svojich dvoch rokov žije v tejto rodine, by nemalo nárok na túto podporu.

62. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy sa preto domnievam, že dieťa, ktoré nemá právny vzťah s migrujúcim pracovníkom, ale ktoré zodpovedá definícii „rodinného príslušníka“ článku 2 bodu 2 smernice 2004/38, treba považovať za dieťa tohto pracovníka a nepriameho požívateľa sociálnych výhod uvedených v článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011.

2. O potrebe účasti rodiča, ktorý nemá právny vzťah k dieťaťu, na zabezpečovaní výživy dieťaťa

63. V druhej časti prejudiciálnej otázky sa vnútroštátny súd tiež pýta na stupeň účasti cezhraničného pracovníka na zabezpečovaní výživy študenta, vo vzťahu ku ktorému nemá právny vzťah, ktorý je potrebný na to, aby tento študent mohol získať takú finančnú podporu, o akú ide vo veci samej.

64. Podľa judikatúry Súdneho dvora, pripomenutej v bode 39 rozsudku z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411), platí, že „financovanie štúdií, ktoré členský štát priznal deťom pracovníkov, predstavuje pre migrujúceho pracovníka sociálnu výhodu v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 [teraz článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011], *pokiaľ má voči svojmu dieťaťu naďalej vyživovaciu povinnosť*“ [26].

65. Je tiež pravda, že článok 10 nariadenia č. 1612/68 sa týka manžela/manželky pracovníka „a potomkov, ak majú menej ako 21 rokov *alebo sú závislými osobami*“ [27], a že tento výraz bol prevzatý do článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38.

66. V tomto smere treba konštatovať, že Súdny dvor rozhodol, že „postavenie rodinného príslušníka nepredpokladá… právo na výživné“ [28]. „Ak by to tak bolo, zlúčenie rodiny by záviselo od vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré sú rozdielne v každom štáte, čo by viedlo k nejednotnému uplatňovaniu práva Spoločenstva“ [29].

67. Treba konštatovať, že rovnaká úvaha sa uplatní na prispievanie manžela/manželky voči svojim nevlastným deťom. Zdá sa totiž správne domnievať sa, že postavenie „rodinného príslušníka, ktorý je závislou osobou, vyplýva zo skutkovej situácie“ [30], ktorú prináleží posúdiť správnym orgánom a následne, v prípade potreby, súdom.

68. Tento výklad je okrem toho zlučiteľný s vyššie uvedenou judikatúrou, ktorá uprednostňuje široký výraz „vyživovacia povinnosť voči dieťaťu“ [31] pred výrazom „závislé dieťa“.

26 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

27 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

28 — Rozsudok z 18. júna 1985, Lebon (316/85, EU:C:1987:302, bod 21).

29 — Rozsudok z 18. júna 1985, Lebon (316/85, EU:C:1987:302, bod 21).

30 — Rozsudok z 18. júna 1985, Lebon (316/85, EU:C:1987:302, bod 22).

31 — Rozsudok z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411, bod 39).

69. Podmienka prispievania na výživu dieťaťa vyplýva zo skutkovej situácie, ktorá môže byť preukázaná objektívnymi skutočnosťami, ako napríklad manželstvom (alebo registrovaným partnerstvom „právneho“ rodiča s nevlastným rodičom) alebo spoločným bydliskom, a to bez toho, aby bolo potrebné určiť dôvody tejto podpory alebo vyčísliť jej presnú výšku.

70. V tomto smere nemožno súhlasiť s luxemburskou vládou, ktorá považuje za nemožné, aby jej správne orgány v každom jednotlivom prípade zisťovali, či a v akej miere cezhraničný pracovník, nevlastný rodič študenta, prispieva, alebo neprispieva na jeho výživu. [32]

71. V prvom rade, starostlivosť o dieťa sa predpokladá až do dvadsiateho prvého roku, keďže článok 2 bod 2 písm. c) smernice 2004/38 uvádza podmienku starostlivosti ako alternatívu k podmienke veku po dvadsiatom prvom roku.

72. Ďalej, z pripomienok žalobcov vo veci samej vyplýva, že „starostlivosť“ o dieťa zo strany domácnosti predstavuje kritérium vyplatenia rodinných prídavkov (poberaných v prejednávanom prípade minimálne dvoma dotknutými nevlastnými otcami), a to bez toho, aby to spôsobovalo osobitné ťažkosti, pričom sa nevyžaduje žiadna podmienka právneho príbuzenského vzťahu. [33]

73. Napokon, samotný luxemburský normotvorca uložil v článku 3 v súčasnosti platného zákona, teda zákona z 24. júla 2014 o štátnej finančnej podpore na vysokoškolské štúdium, podmienku, aby „pracovník naďalej zabezpečoval výživu študenta“. Túto požiadavku preto nemožno považovať za neoveriteľnú správnymi orgánmi.

VI – **Návrh**

74. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor na prejudiciálne otázky, ktoré mu položil Cour administrative (Luxembourg) (Odvolací správny súd, Luxembursko), odpovedal takto:

Článok 45 ZFEÚ a článok 7 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie treba vykladať v tom zmysle, že dieťa, ktoré nemá právny vzťah s migrujúcim pracovníkom, ale ktoré je potomkom manžela/manželky (alebo registrovaného partnera) tohto pracovníka, treba považovať za dieťa tohto pracovníka. Z tohto dôvodu nepriamo požíva sociálne výhody stanovené v článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 pod podmienkou, že pracovník zabezpečuje jeho výživu.

Podmienka prispievania na výživu dieťaťa vyplýva zo skutkovej situácie bez toho, aby bolo potrebné určiť dôvody tejto podpory alebo vyčísliť jej presnú výšku.

32 — Pozri písomné pripomienky luxemburskej vlády (bod 46).

33 — Pozri písomné pripomienky pani Depesme a pána Kerroua (s. 21), ako aj pána Kauffmanna (bod 90 a nasl.).